

ՀԱՐՄԱՆՈՑ ԵՒ ԲՈՂԴԱՏԱԿՈՆ ՈԿՆԱՐԿ

ՄԵՐ ԵՒ ՔՈՅՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՏՕՆԱՅՑՈՅՑԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

ԵՒ ԱԱՂԻՄ ԱԿԱՆ Ա.Ի.Ա.ՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հայց. Եկեղեցւոյ Տօնացոյցը վերջին անդամ փոփոխութիւն կրոծ է կամ, այլ խօսքով, իր ներկայ ձևը ստացած է աւելի քան երկու դարեր առաջ, Միմէսն Երեանցի (1763-80) Կաթողիկոսի օրով։ Կաթողիկ Եկեղեցին քանամեակ մը առաջ, վատիկանի թ. Փողովին մէջ մէծ փոփոխութիւններու ենթարկեց իր Տօնացոյցը, Օրուան Գօղոս Զ. Արքազան Պապին թելադրանքով, Կարդ մը սրբոց տօներ յապատուեցան և նորեր եկան գրաւելու իրենց տիզը, Տօներէն սմանք ալ կրցին Թուականի փսփոխութիւն։ Խսկ Օրթոսքոց Եկեղեցւոյ Տօնացոյցը անփոփոխ կը մնայ Միջին Դարերէն, մէկ քանի գէպաքերու յետպայ գարերուան ներմուծուած յիշատակութիւնները նկատի չառած։

Մեր այս աշխատաթիւամբ նկատագութեան պիտի առնենք միայն, մերինին կողքին, Քրիստոնէական նողղափառ Եկեղեցւոյ երկու մէծ թեկրուն՝ Հռոմէական Կաթոլիկ և Բիւզանդական (Յունադաւան)՝ Օրթոսքոց Եկեղեցիներու Տօնացոյցիրը Այսուհետքերձ, աւելորդ չենք համարեր անցողակի կերպով, նախ քան մեր բուն նիւթին մէջ մտնելը, քանի մը խօսք ընել Բողոքական և մնագի գաւանակից Ղպտի Եկեղեցիներու տօնակարգի մաօրին, Խսկ Արեւելեան Կաթոլիկ Եկեղեցիները — Եղին, Հայ, Ղպտի, Ասորի Հռոմէական — պահելով հանդերձ իրենց ազգային սուրբերու տօները, իրենց Տօնացոյցէն ներս պարտադրաբար ընկալած են Կաթոլիկ Եկեղեցւոյ սուրբերու և կարգ մը ուրիշ տօներ, մինչ Արեւելեան Միաբնակ Եկեղեցիներ, մասնաւոնդ Ասորականն ու Եթովպականը, շատ զանցառելի աւարբերութեամբ — քանի մը ազգային սուրբերու յիշատակութիւն + կը բաժնեն Օրթոսքոց Եկեղեցւոյ Տօնացոյցը, մասնաւորաբար տօնախմբութեանց թուականներու պարագային։

Բողոքական Եկեղեցիները (բոտը կը գրենք յոդնակի), Այնքան շատ է թիւը նորարոյք ու անդուռու այդ Եկեղեցիներուն) կը նետեին շատ պարզ Տօնացոյցի մը, ուրկէ գուրս հանուած են սուրբերու, Ասուածածածնայ, Խոչի և նոյնիսկ կարգ մը տէրունական տօներ, ինչպիսին են Ասուանակոչութիւնը, Մկրտութիւնը կամ Աստուածայայանութիւնը և ի Տաճար քառասորեայ գալուստը (Տեսանընդպատաշ)։ Չունին նաև Մեսենց յիշատակին նույիրաւած ու կամ օրեր, որովհետեւ չունին ննջանախներու նոգիներուն հոմար կատարուած ազօթք կամ պաշտամունք։ Այս բոլորէն եաք, ինչ կը մնայ իրենց Տօնացոյցին մէջ, յՄատի վրեան համբաւելիք տօներ — Ծնունդ, Կաղանդ (սր կրօնական տօն մը չէ), Մազկազարդ, Աւագ Յօթնեակի երկորդգ կէսը, Զատիկի, Համբարձում և Հոգեգալուստ, Ոմանք կ'աւելցնեն նաև Գալուստեան կիրակիներու շարքը։ Ս. Ծնունդը կանխուզ չորս կիրակիներուն (Period of Advent), զարս կաթոլիկները կը յիշատակեն, Ամերիկացիներ ունին Շնորհակալութեան Օրը — Thanksgiving Day — Նոյեմբերի վերջին Հինգշաբթի օրը, ինչ որ վերջերս տեղ դաւա նաև Լուտերական Եկեղեցւոյ մէջ։ Բացառութիւն կը կողմէ Անգլիքան Եկեղեցին, որու Տօնացոյցին մէջ տեղ գրաւած են կարգ մը կարելոր սուրբերու և նոյնիսկ ... Աստուածածնայ մէկ-երկու տօներ, որոնք, աւելորդ է ըսել, կը կատարուին առանց արժանավայել տօնախմբութեան։ Ունին նաև, Հոգեգալուստեան յաջորդող կիրակիին, Հովովմէական Եկեղեցւոյ նման, Ամենասաւեր Երրորդութեան տօնը, արտն վրայէն կը հաշուեն տարրուան մեացիւլ (մօտ կէսին) կիրակիները, մինչ է Ածունի տառջին կիրակին (Կաթոլիկներ նոյն այդ երկար միջացը կը հաշուէին Հոգեգալուստեան վրայով)։

Գալով Ղպտիներուն, անոնց Տօնացոյցին մէջ կը հանդիպինք երկու ուշագրաւ կէտերու։ Ոչ մէկ եկեղեցի Ղպտականին չափ սուրբերու կարգը դասած է իր հոգեոր պետքերը։ 30ի կը մօտենայ թիւր Ղպտական Տօնացոյցին անցած Ս. Մարկոսի Աթոռի գահակալներուն, ինչպէս կը հոչեն անոնց Աղքեանդրիոյ (այս Գանձրի) պատմական Աթոռուն վրայ բազմութ իրենց Գանձրաւները, որոնք Վասպ Աղքեանդրիոյց արտասն ալ կը կրեն։ Երկրորդ ուշագրաւ կէտը Տիրամօր տօներու թուականներու տարբերութիւնն է։ Բացի Աւետման տօնէն, որուն թուականը կարելի չէ փոխել (25 Մարտ / 7 Ապրիլ, քանի որ իննամսաւայ միջաց է հարկութոր ընդմէջ Աւետման և Ծննդեան), տարբեր են միւսներուն թուականները։ Այսպէս, Ս. Կոյսի ծնունդը կը յիշատակեն 26 Ապրիլ / 9 Մայիսին (մէծ շուշով կատարուած իրենց Աւետմանորիշ-տառքեալ Ս. Մարկոսի տօնի վաղորդայինին), Ընծայութը՝ իր ընդունուած թուականէն 8 օրեր ետք՝ 29 Նոյեմ. / 12 Դեկտ.ին, իսկ Վերափոխութը, մհծագոյնը այդ տօներուն, իր ընդունուած թուականէն 6 օրեր տառջ՝ 9 / 22 Ծոստ.ին։ Գէթ այս վերջին փոփոխութեան պատճառը որոշ կը թուիր Ժ. դարուն, մէծ այդ տօնին առիթով, մհծաթիւ ուխտաւորներ կը ժամանէին եղիպատճէն, որոնք կը լեցնէին Տիրամօր Ս. Գերեզմանը իր մէջ պարփակող ստորերեայ տաճարը։ Միզմիւր համար խճուզման ու իրարանցութը, միջ-համայնքային համաձայնութեամբ սրոշաւած է զայն անջատել Արքեկիոն Եկեղեցիներու տօնուխմբութեան (15 / 28 Ծոստ.) թուականէն։ իսկ Եղութեան տօնը, որ ամենէն յետսաւուած է Տիրամօր տօներուն, տեղ չէ դատած Ղպտական Տօնացոյցին մէջ։

Առ ի հաւաքքքութիւն ըսենք, թէ Ղպտական տոմարը, որ իր 17րդ դարը կը փակէ յառաջիկաց Սիւպտիմերերին, հայր կոկան տոմարին նմտն կը բաղկանայ 30 օր հաշուուզ 12 ամիսների (Թութ, Պատահ, Հաթուր, Քիհաք, Թօւպահ, Ամշիր, Պարմահաթ, Պարմաւահ, Պաշունզ, Պունահ, Ապիս և Մասրի) և 5 կամ 8 օր հաշուուզ յաւելուածական ամիսէ մը (Եփակօմէն),

երկար սա նախարարնէն ետք, անցնինք այժմ մէր բուն նիւթին։

Տարբեր Եկեղեցիի հետեւորդ սկէ անձնիթ ձեռնելու ըլլայ մէր Տօնացոյցը, զայն միւսներէն տարբերող երկու կէտեր պիտի գտնէ ուշագրաւ։ Առաջինը այն է, որ մէր Եկեղեցին միակն է որ, կտրչած մայով հնաւանդ սովորութեան, կը շարուանէ Ս. Ծնունդը, Աստուածայայանութեան հնաւան միամին, աստիմբերի Յ Յունուարին փոխան 25 Դեկտեմբերին, և երկրորդ՝ ի բաց տուել տէրունական կարգ մը տօներ, չունի, միւս բոլոր Եկեղեցիներուն նման, ամսաթիւի կապւած տօներու դրութիւն մը, որով իր տօները կապւած են հօթնեակի օրուան, որ ընդհանրապէս համաձայն չէ ամսաթիւին։ Այսպէս, միւս Եկեղեցիներու մօտ, Քրիստոնէական մեծադպոյն տօնին դիմաց իսկ կը կարդանք անունը ամսաթիւին կապւած օրուան տօնելի սուրբին։

Այս վերջին պարագան, այսինքն մէր Տօնացոյցին հաստատուն դրութիւնէ մը զուրկ ըլլալն է որ, ուրիշ պատճառներու կարգին, արգելք հունդիոսու, որ մէր տօներն ալ երեւին Ս. Երկրիս մէջ (անշուշտ քրիստոնէական շրջանակներու մէջ) ամենալայն ընդունելութիւն գտած Ֆրանչիսկեան Միաբանութեան Օրացոյցին մէջ, ուր անդ գտած են մեզմէ համեմատաբար շատաւելի փոքր Ղպտի հոմայնքին, ինչպէս նաև իսլամական ու Հրէտկոն տօները (Այս վերջինները թէւ շարժական՝ բայց քիչ են միւրով և կապւած են իրենց պատկան տօնարներու ամսաթիւին)։

Ամանոր կամ Կալվանի, Վերջին այս բառին արժանան է Ցունուրէն Բալկոն կմալատիներէն կոլլին բառը, որ կը նշանակէ կոնցի (ատէկ նաև Անդկերէն call բառը, որմէ ածանցուած է calendar = Օրացոյց բառը), աւելի յատակ իմաստով մը՝ ժաղովուրդը Աստուծոյ պաշտամունքին կամ Տիրոջը գտնարանութիւնն մատուցանելու հրաւերել ինչպէս ըսինք քիչ վերը, կրօնական ատն մը չէ նոր Տարին։ Այս հաստատումը ճիշդ է մասնաւրաբար մէր Եկեղեցւոյ պարագային, քանի որ միւս Եկեղեցիներ Ս. Ծնունդը տօնած ըլլալով

Դեկտեմբերի 25ին, ամրության առաջին օրը կը յիշառակեն մեր Տիրոջ Անուան ստկոչութեան առնը կամ Ս. Մննդեան Ութօրէքը, որ կրօնական և կարեւոր տօն մըն է, մինչ մեր Եկեղեցին առկուրին Ս. Մննդեան պահէք կը տանէ: Այս երեսոյթը իր անդրտարած աւնեցած է նաև մեր ընտանեկան ու համայնքային կեսնքին վրայ: Այսպէս, մինչ օտարներ խորտկներով, գինարրութով ու կայթասահներով կը դիմաւորին Նոր Տարին, մեր ժողովուրդը, անմասն չմանլու համար տօնական մթնոլորտէն, սովորութիւնն է ունեցած պատրաստելու պահեցողութեան պայմանները լրացնող ուտելիքներ և անուշեղնեներ, (Տեղը չէ հոս խօսիլ տարագրութենէն տօդին մեր բարքերուն կրած շրջափախութենէն — խաթարումէն —, որով կը նոյնանան մեր և օտարներու կերպերը՝ Ամանորը գիմանորելու): Ինչպէս ըսինք, Պատական Նոր Տարին կը սկսի Անպահեմբերին (11ին — Նոր Տամարագ —, 12ին՝ Նահանջ Տարիները կանխող տարիներուն), Ուստի Յաւնուար 1ի դիմոց Անանոր բառը չէ նշանակուած իրենց Օրացոյցին մէջ: Վատիկանի Բ. Ժառզովի սրոշումով, Անուանակոչութիւնն բառն ալ օրբուեցու Լատինաց Օրացոյցի առաջին օրուն թերթին վրային և կողը եկու գրաւել Maria madre de Dio (ԵՄՄ-ը մայր Աստվածոյց) յիշառակութենք: Ատէկ զատ, այդ օրը 1967էն տօդին կոչուեցաւ Անպահութեան Օրը և Կրտսանանուեցաւ աշխարհի բովոնդակ տորածքին վրայ գտնուող իրենց հիկեղեցիներուն մէջ աշխարհի խաղաղութեան ի նպաստ ազօթք ժամանցանել: որու ընթացքին ընթեռուուն Սրբազն Պապին այդ տօթիւ հրապարակած հոչը: Եթեալ Կոչը, Անգլիերէն լիզուսվ, քանի մը տարիներէ ի վեր լոյս կը տեսնէ նաև ՅՌիոնայի մէջ: Լատինաներ տակաւին Հոգեգալստիան շարտականի երգեցողութիւն կը կատարէն Ամանորին, Ս. Հոգիի շնորհները հայցելով Նոր Տարուան սեմին: Օրթոսաքս Եկեղեցին առաջին օրը կը տօնէ նաև յիշառակը Ս. Բարզարը կամ Անդրեանը կողմէ առնելու առաջնորդ կողմէ: Այսպէս կը կատարէն Ամանորին և առաջնորդ կողմէ Ս. Պավոլը: Այսպէս կը կատարէն առնը ըստ Հին Տամարի Ս. Երկրի մէջ: Երկու եղբայրներուն նաև կը յիշառակնք նաև Մելիքեսերուն Հոռոմա Հայրակեց և աբբա Նիքոնը՝ ճյուղին Ա. Առուույս: Առաջինը Հոգվայ Աթոռին մէծ գանձկալներէն է, որուն յիշառակը Լուսին կը կատարէն Նոր Տարոյ նախօրեակին (տակէ՝ տարբներու կողմէ) Sylvester day կոչումը Դիկտ. 31ին, իսկ Սոյնք՝ վաղորդացնին, երբ կը սկսին Աստուածայտյանութեան տօնի չորիքօրեայ պահեցողութեան Երկրորդը Ասորի Եկեղեցոյ

մէջ: և որուն մասունքով գիշերային թափօր կը դառնան Ս. Յարութեան Տամարէն ներս: Մենք Ս. Յարսնղը կը յիշառակինք Մննդեան պահոց Նորաթ օրը, այսինքն 30 Դիկտ. — 4 Յունուարի միջին իսկ երբ այդ Յ օրերու ընթացքին Ծարաթ օր մը չգտնուիք, առնը կ'երթայ յառաջ՝ Դիկտ. 22ի Ծր. օրը: Ինչպէս կը տեսնենք, Ամանորը Ծարաթ եկած տարիներուն, զայն կը տօնինք Յունաց հնամիասին: Բայց մեր մօտ յանձնադէպ երեսոյթ է քանի մը սուրբերու միաժամանակ տօնախմբութիւնը: (Պատճառը այն է որ մինչ այլ Եկեղեցիներ տարւոյն բույրը օրերն ալ արամադրած են սուրբերու յիշառակութեան, մեր մօտ հազիւ 120 օրեր յատկացուած են այդ նպատակին, քանի որ կիրակի օրերուն՝ իրբեք Տէրուանական օրեր, և Չորեցարթի և Ուրբաթ օրերուն՝ իրբեք պահոց օրեր, սուրբերու յիշառակ չենք կատարեր մենք: Զենք կատարեր զայդ նմանուպէս Մեծ Պահոց ընթացքին — բացի Ծր. օրերէ — Յինանց եօթ Կօթնեանիներու շրջանին, ինչպէս նաև կարդ մը մեծ տօնիր յանխող շարտապահերուն և առնին յաջորդ օրերուն — Մննդեան 8, Հոգեգալստեան 7, Վարդապահ Յ, Վերափախման 9 և Վերացման Խաչի 7 օրերուն —, ու նաև Տիրամօր այլ տօներուն: Ուստի, Ս. Բարւելի Հոյրապետի հետ կը յիշառակնք նաև իր եղբայրը՝ Գրիգոր Նիւսացին (Նազիանզացի կոչուածը՝ Լատինաց կողմէ: Անոնք երկուքին ալ յիշառակը միասին կը տօնախմբեն տարւոյն Երկրորդ օրը:) Յոյնք զայն կը յիշառակին Յունաւոր 10/23ին: (Երկրորդ Թռականը ցոյց կու տայ օրը, ուր կը կատարէն առնը ըստ Հին Տամարի Ս. Երկրի մէջ:): Երկու եղբայրներուն նաև կը յիշառակնք նաև Մելիքեսերուն Հոռոմա Հայրակեց և աբբա Նիքոնը՝ ճյուղին Ա. Առուույս: Առաջինը Հոգվայ Աթոռին մէծ գանձկալներէն է, որուն յիշառակը Լուսին կը կատարէն Նոր Տարոյ նախօրեակին (տակէ՝ տարբներու կողմէ) Sylvester day կոչումը Դիկտ. 31ին, իսկ Սոյնք՝ վաղորդացնին, երբ կը սկսին Աստուածայտյանութեան տօնի չորիքօրեայ պահեցողութեան Երկրորդը Ասորի Եկեղեցոյ

փարզություն է, որուն մեծանուշակ Աւ-
գոթագիրքը, թարգմանուած Հայերէնի,
ևայս սարածուած գտած է նաև մեր մէջ։
Անոր յիշտատկի օրը Յաւնոց մօտ Յուն-
28/Փետր. 10 ն, իսկ Լատինաց օտա՞ Զ
Յունիքը։ — Ս. Աթոռէն ներս Ամանորի
տոթիք Ս. Պատարագ կը մատուցուի թէ։
Մայր Տաճարին և թէ վանքի շրջափակէն
ներս գտնուուղ Ս. Հրիշտակուպետաց վանքի
եկեղեցւոյ մէջ։ Առաջինին մէջ, պատա-
րագիւը կ'ըլլայ Փամօրհնողը + որ ընդո-
հանրապէս Միաբանութեանո երեց վար-
պապեանէրէն մին կ'ըլլայ +, իսկ երկր-
որդին՝ նոյն վանքի Տեսուչը Ինչպէս-
որ Մայր Տաճարի Պատարագէն ետք շա-
րականի երգեցազութեամբ Միաբանութիւն
և Խոզգւուրդ կը բարձրանան Պատարար-
քարան, ուր փոխագրած շնորհաւորական
արտայայտաւթիւններէ ետք Ս. Աթոռոյո
Գահակալը Ասորինջ կը բաժնէ ներկ սնե-
րուն, այնպէս ալ Ս. Հրիշտակուպետաց
եկեղեցւոյ Պատարագէն ետք, բայսամի
կոչումով ծանօթ բնիկ Սաղիմացի հայեր
ալ + որոնց նորինուրդները կը մատակա-
րարուին (թէ և ոչ - պաղաքացիներու Ս.
Պատակի Ասորինուրդն ալ գրեթէ միշտ աեզի
կ'ունենայ հոն) յիշեալ եկեղեցւոյ մէջ +
կը բարձրանան վանուց Տեսչարանը, ուր
կը կատարուի շնորհաւորութիւն և պատ-
ուսաիրութիւն + ի վերջ բանիս, ըստնք
թէ Նոր Տարույ օրը Հայրապետական Մաղ-
թանք կատարելու սովորութիւնը մուտք
չէ գտած Հայ նրուսազէմէն ներս։ Աւե-
լորդ Հըլլայ ըսել թէ Կաղանդը մինք հոռ
կը տօնինք և Յունուարին (Ն. Տ.)։

Ենթունի և ԱՍՑՈՒԱԾԽԱՑՑՆԱՌԻՖԻՒՆ։
— Քրիստոնէական եկեղեցւոյ երկրորդ
մէծապյան տանը և անշարժ տօնիրուն մեծ-
ամագայնը մեր եկեղեցին կը հանդիսաւորէ
առաւել շքեղութեամբ, անը կցիւազ մեր
Տիրոջ Մկրտութեան յիշաւակը, որ մեր՝
ինչպէս նաև այլ եկեղեցիներու Տօնացոյ-
ցին մէջ կը յիշտակուի Ասուածայախ-
նութիւն (Theophany Կամ Երիփան) ան-
ուամբրէ Հսինք թէ երկուսը միասին առ-
նախմբել Քրիստոնէական եկեղեցւոյ հոռա-
ւանդ սովորութիւնն է եղու։ Ս. Տեղեաց
մէջ տօնին բան օրէն (19 Յուն.) աւելի,
կարծէք նախօրդ՝ պաղակոյցի օրն է, որ

կը փայտէի իր հանդիսութիւններով։ Կէ-
սօրէ առոյ, Արրազան Պատրիարքը, ի
գլուխ Միաբանութեան և երկուու արի-
ներու առաջնորդութեամբ, հանդիսիւ կը
մէկնի Ս. Մննդկան քաղաքը + Բնիդե-
էմ, ճամբրու ընթացքին արժանանալով
զանազան պատիւներու։ Յունուարի 18-ը
արտօւան այն օրն է, որ ամրող Ս
Երկրի հայութիւնը, առարուան բոլոր միւս
որդին տեսէի, կը բազույց որ ունենայ
պայծառ երկինք ու գաղջ արեւ Տարիներ
եղած են, ուր անձրէը, փոթորիկը և
մինչէ իսկ ձիւնը բաւական բան զեղչած
են տօնական մինուլորտին առթած խան-
գավառութիւննէն։ Նոր կարգադրութեամբ
մը, տօնին հանդիսաւոր Պատարոցն ալ,
Ս. Այրին մէջ մատուցուած, փոխադրուե-
ցան ձրագույցի երեկոյեան երուսաղէմ
մատցաներուն համար ու կարգադրութիւն
եղած է, որ ձրագույցի Պատարագ մա-
տուցուի Ս. Յարութեան Տաճարին մէջ,
Քրիստոսի Ս. Գերեզմանին վրայի թա-
ցան կարգադրութիւնն ու որով մեր
Տիրոջ Մննդկան և Յունուարին վայրերը
միաժամանակ գրուած կ'ըլլան մեր արտ-
օւագրութեան տակ, բանի մը տասնամ-
եակներու հնութիւն ունի միայն, նախա-
պէս Ս. Հրիշտակապետաց եկեղեցւոյ մէջ
կը մատուցուէր ձրագույցի Պատարագը։
Հաս կ'արժէ յիշէլ թէ Ս. Մննդկան Տաճա-
րին մէջ կատարուած գիշերային արարո-
ւութիւնները, արշալոյսին հազիւ վիր-
ջացող, իրենց աեղութեամբ կը գերա-
զանցեն Յունացն ու Լատինացը։ Այսպէս,
մինչ Յունաց արարողութիւնները վիրէ
կը գտնին գիշերային մեծ թափօրին յա-
ջորդող Ս. Պատարագը, ժամը 3-4ի մի-
ջացին, Լատինաց հանդիսութեան պաշ-
տօնական մասը կ'աւարտի մասը Ց չեղած,
երբ իրենց Պատրիարքը, կէս-գիշերային
Պատարագը Տաճարին կից իրենց Ս. Կա-
տարինէի եկեղեցւոյ մէջ մատուցանելի
ետք, թափօրին Ս. Ասուր կ'իշեցնէ մա-
սուկ Յիսուսի արձանիկը, որ 18 օր եռն
մալէ ետք, Յունուարի 6ին, Յոյժնու-
թեան տօնին, Ս. Տեղեաց պահապան Թրան-
չիսկանց Միաբանութեան Կրսութային
(Մեծաւոր) ձեռամբ, մեծանանդէս թափօ-
րով կը վերադրուի իրենց եկեղեցին։

Գալով Յայտնութեան կամ Մկրտչութեան տօնիք՝ Թրիստոնեայ համայնքներէն ուժանք՝ Յոյն, Ղպտի, Հապէջ՝ զայն կը հանդիսաւորեն իր պատմական վայրքն-քրայ՝ Յորդանան գետի հզերքը, որուն մօտ ունին իրենց մատուռները։ 1967ի պատերազմէն ևսք, Քաղաքական պատմաներով խափանուած՝ գետը առնձան է ընդմէջ Յորդանանի թագուորութեան և Խորայէլի իշխանութեան տակ գտնուող հողամտուերուն՝ այդ սովորութիւնը վերահստատուեցաւ երկու տարիներ առաջ, Յունոց նոր Պատրիարքին ջանքերով, Բաց տատի, Յօյնք Ս. Սորութեան Տօնաբարէն ներս ևս երկօրեայ հանդիսութիւններով կը պանծացնեն մեծ այդ տօնը, առաջին օրը թափօրսվ, իսկ առնին օրը՝ առաւտեան ՀՀրոշափուածով, ՀՃրօհնէքսով և Ս Գիրեզմանին վրայ մատուցուած հանդիսուոր Ս. Պատրորոգով։ Երբ կը խօսինք ՀՀրաշտափուածով մուտքի մասին, այսք չէ մտահան ընել թէ մինչ Լատիններ, մեզին նման, սանին այդ տարին երգուելիք շարական մը՝ թէն ճիշդ չէ բարին գործածութիւնը երբ հարցը կը վերտրնի Արևմտեան Եկեղեցիներու երգուողութեան՝, որ ընդհանրապէս Տիրոջ ուզգուուծ գոնաբանական ազօթք մընէ (զայդ Կ'երգէն նաև տարինուատի երեկոյեան), Յօյնք չունին մտահանուր շարական մը և մուտքը կը կատարեն օրուան տօնին յատուկ շարականին երգեցողութեամբ։ Տորորինակ թուի թերես, որ Լատիններ փոխուան հանդիսուորելու տօնը Յորդանան գետի մօս՝ ուր սակայն անպաշտոն հանդիսութիւն մը կը կատարեն Հոկտ. ի գերջին եւ. օրը՝ զայն կը կատարեն թեթզենէմի մէջ, ուր նախորդ օր, Տ Յունուարի տաւառուն, հանդիսաւոր մուտք կը գործէ Ֆրանչիսկանց Կիւս թուու. Ու յաջորդ օր, երբ կը փակուի կաթոլիկ Եկեղեցւոյ Մնադեան տօներու շարքը, կը սկսին մասնիմբութիւնները Արեւելան Եկեղեցիներուն, որոնք նու Ս. Մնունդը կը առնին 7 Յաւնուարին Յայտնութեան տօնը կաթոլիկ Եկեղեցւոյ, բացի Կիրակի օրերէն, տարւայն 4 հրամայուած տանիքն մին է՝ Վատիկանի ժողովը անոնց թիւը իշեցուց չորսի,

մացեալ երեքը ըլլուլով միր Տիրոջ Ս. Մնունդն եւ Համբարձումը և Տիրամօր Վերափոխումը. Ուշագրաւ է որ Լատինք չունին և Զրոբհնէքսի արարութիւն, թէն Արեւելան կաթոլիկ Եկեղեցիներ կը կատարեն զայն Յայտնութեան յաջարութափակ առաջին Կիրտիկին Լուսինաց Տօնացոյց կը նչէ իրու տիլաւասկ Քրիստոսի Մկրտչուննուն, իսկ Կրկրորդ Կիրակին միթուատիկ Կանուի հաւասնէլին։ Գալով մեզի, առեն մը ջանացած կ'ոք մատուռ մը ուշնենուու Յորդանանու եզերքը. Սակայն այդ պարագային դժուարութիւն պիտի ծոյցը Քրիստոսի Մնադեան և Մկրտչութեան իրարմէ այնքան հնուալ վոյրերու մէջ միտամանակ հանդիսութիւն կատարելու Հաւանարոր այդ ալ մէկն է պատմաներէն, որոնք գուռ բացին երկու տօներու Պուականներու անջտառմբն՝ առրերեկնեղեցիներու մօս, «Զրոբհնէքսը մնուք հանդիսուորապէս» կը կատարեն Ս. Մնադեան Տաճարին մէջ, զիշերային զոյն Պատարագներուն ընդմէջ, ու նուև յերազուակմ, առաւտեան մթնչազին։ Ս. Յակոբինց Մայր Տաճարի Աւագ Աւզանին վրայ Ս. Հրեշտակոպկեաց Վանուց Տեսչին կազմէ մատուցուած Ս. Պատարագի աւարտին։ Տեղացի գպիրներ կը կատարեն այդ ե նախորդ օրուան երգեցողութիւնները, ֆառանգուոր սաներ թեթզենէմ գտնուելուն։ Դիտելի է նուև որ մինչ Յունոց և Լատինաց Միուրանութիւնները տօնին օրը՝ վերջիններու մեկնումը ինչպէս վերագարձը կը կատարուի կէսօրէ ետք՝ անձայն անշշուկ կը վերագանան երցուազէմ, միր վերագարձը կը կատարուի զանգահարութեամբ և Միուրանութեան ու ժողովուրդին միարնուրդ մեծ շարականի երգեցողութեամբ Պատրիարք քարունի գանլիճը բարձրացումօվլ։

Յաջորդ օրը, 7/20 Յաւնուար, յատակացուած է մեսենոց յիշատակին, և Աւագ Թարգմանին ի իրաւունքը պատարագելու Աւագ Սեղանին վրայ, որմէ ետք տարք Պատրիարքարան կու գան չնարհաւորութեան։ Յօյնք այդ օր Յովհ. Կարապետի յիշատակով կը փակեն առնական ջրջանք։
(Եար. 1)

Գ. Ճ.